

Universo Miró

**Ambassade van Spanje
in het Koninkrijk België**

Van 5 oktober tot 1 december 2019

Het ministerie van Buitenlandse Zaken, Europese Unie en Samenwerking wil de aanwezigheid van Spanje in het buitenland bevorderen met de reizende tentoonstelling Universo Miró. Joan Miró kan dan ook beschouwd worden alseen van de grootste culturele ambassadeurs van ons land. De expositie brengt de unieke stukken van deze kunstenaar van het Fundació Joan Miró museum naar een aantal van onze ambassades en consulaten. El sol de España, een cadeautje van Joan Miró aan Turespaña om het toerisme te stimuleren, blijft een van de meest herkenbare iconen van onze cultuur en dat werk van Miró heeft nog altijd de kracht om onze collectieve identiteit als erfgoed vorm te geven.

Omdat het ministerie van Buitenlandse Zaken, Europese Unie en Samenwerking, het bedrijf Abertis en de Abertis en Joan Miró stichtingen de overeenkomst voor de bevordering van de Spaanse cultuur en kunstenaars ondertekenden, kan Spanje vertegenwoordigd worden in Rome, Berlijn, Dublin, Brussel en Parijs. In 2020 zullen er nog andere bestemmingen in Europa, Amerika, Noord-Afrika en Azië aan dit belangrijke project toegevoegd worden.

Als referentiepunten voor culturele uitwisseling en voor onze diplomatieke actie in het buitenland zullen onze ambassades een zorgvuldig uitgekozen selectie schilderijen en beeldhouwwerken huisvesten. Bovendien wist de roeping van de geniale kunstenaar om verbintenissen te leggen ons te inspireren om voor elk land een specifiek activiteitenprogramma samen te stellen. Die programma's zijn gericht op het teweegbrengen van ontmoetingen met culturele, politieke en economische tegenhangers van de landen waar de werken tentoongesteld zullen worden. Om jongeren uit deze landen dichterbij de creativiteit van een van onze meest universele genieën te brengen, worden educatieve activiteiten en activiteiten met het oog op de verspreiding van het Universo Miró onder lokale schoolgemeenschappen ingepland.

Het ministerie dat onder mijn leiding valt, heeft het mandaat om de cultuur van ons land toegankelijk te maken en de internationale verspreiding van haar kunstenaars en de culturele industrieën te stimuleren. Voor die missie konden we op geen betere referent rekenen dan de persoonlijke verbeelding vol Spaansheid en universaliteit van Joan Miró, een Catalaans, Spaans, Europees en universeel genie.

Ik nodig iedereen uit om zich onder te dompelen in het universum van Miró.

Josep Borrell Fontelles

Ministerie van Buitenlandse Zaken,
Europese Unie en Samenwerking

Abertis is een van de grootste wereldspelers op gebied van beheer van autosnelwegen. Met bijna 8 200 kilometer aan wegen van hoge kwaliteit en capaciteit is het bedrijf aanwezig in 15 landen in Europa, Amerika en Azië. Dankzij de samenwerking van haar 14 000 werknemers beschikt de Groep over een stevige basis om de toekomst met vertrouwen en precisie tegemoet te zien. Haar financiële kracht, de voortreffelijkheid van haar industrieel model en haar langetermijnvisie maken van Abertis een centrale speler in de zoektocht naar oplossingen voor een van de grootste mondiale uitdagingen: het duurzaam beheer van de infrastructuur van de toekomst.

Op deze manier consolideert Abertis zichzelf als het platform voor een slimmere, duurzamere en veiligere mobiliteit. Bij Abertis ontwikkelen we processen waarmee we elke dag onze prestaties op alle werkerreinen willen verbeteren en om onze activa op een verantwoordelijke en efficiënte manier te behouden, waarbij we streven naar maximale teruggave voor al onze belangengroepen. De Groep zet zich in voor het creëren van waarde voor haar aandeelhouders, medewerkers en de maatschappij in het algemeen. Ook investeert ze in sociaal kapitaal door haar steun aan de cultuur, een van de fundamentele pijlers van de sociale actie van de Abertis-groep en haar Stichting. Het is dan ook een eer voor Abertis om opnieuw bij te dragen aan de verspreiding van kunst en om burgers makkelijker toegang te geven tot de werken van Joan Miró, een van de grootste kunstenaars van de 20e eeuw.

José Alijaro Navarro

Bestuursvoorzitter Abertis

Het werk van Joan Miró, een van de meest vooraanstaande kunstenaars van de 20e eeuw, is nauw verbonden met de invloed die enkele surrealistische kunstenaars en dichters hadden op de kunstenaar van de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. Zo maakte Miró vanaf 1924 een radicale wending in zijn carrière om het conventionele denken te ontvluchten en werd het zijn doel om het imaginaire te benaderen in plaats van de buitenwereld te representeren. Met een duidelijk gevoel van ontvluchting tonen zijn schilderijen een eigen universum waarin de aanwezigheid van personages, hemelse figuren, vrouwen en vogels een onvermijdelijk onderdeel zijn van zijn specifieke kosmos.

Sinds de opening in 1975 zijn onder meer de verspreiding en promotie van het werk en de nalatenschap van de kunstenaar een van de prioriteiten van de Fundació Joan Miró. Daarom reist het tentoonstellingsproject *Universo Miró* naar verschillende diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen van Spanje in het buitenland. Het tentoonstellingsproject werd ontwikkeld door de Fundació Joan Miró, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de Europese Unie en Samenwerking en de Abertis Foundation.

Ik wil Josep Borrell, minister van Buitenlandse Zaken, Europese Unie en Samenwerking, José Aljaro, CEO van Abertis, en Sergi Loughney, directeur van de Abertis Foundation bedanken. Dankzij hun betrokkenheid en samenwerking in dit project kunnen we het werk en de figuur van Joan Miró als internationale referentie blijven promoten.

Jaume Freixa Janariz

Voorzitter van de Fundació Joan Miró

Universo Miró

In 1924 besluit Joan Miró om zijn schilderkunst te veranderen. Hij vindt dat zijn werk moest ontsnappen aan alle vormen van conventionaliteit en aan de grenzen van de artistieke traditie. Miró vindt het noodzakelijk dat hij de mimetische weergave van de werkelijkheid, van de wereld zoals wij die waarnemen, moet loslaten. Dat is grotendeels te danken aan de invloed die sommige kunstenaars en dichters in de jaren twintig en dertig van de twintigste eeuw hebben uitgeoefend op de surrealistische beweging. Net als zij is Miró geïnteresseerd in de primitieve voorstellingen van de mens, omdat deze niet besmet zijn met academische normen. Het zijn formeel eenvoudige artistieke manifestaties en toch zijn ze beladen met heilige en zelfs magische connotaties.

In zijn geval is Miró van mening dat juist die eigenschappen van kunst moeten worden hervonden en in die zin zal hij later verklaren: "Elk korreltje stof bezit een prachtige ziel. Maar om die te begrijpen, moeten we het religieuze en magische gevoel van de dingen, dat van de primitieve volkeren, herstellen.¹ [...] Als we niet proberen de religieuze essentie, het magische gevoel van de dingen, te ontdekken, zullen we alleen maar nieuwe en ontelbare bronnen van wreedheid toevoegen aan wat vandaag de dag aan de mensen worden aangeboden."²

Met deze overtuiging werkt Miró aan het ontwerp van een nieuwe plastische taal waarvoor hij zijn eigen woordenschat aan tekens zal creëren. Hij laat zich inspireren door de kunst van de prehistorie, de middeleeuwse meesters en de popcultuur, en dat brengt hem ertoe de vormen zodanig te vereenvoudigen dat

¹ Georges Duthuit (1937). "Cahiers d'art", door Margit Rowell (red.). *Joan Miró. Escritos y conversaciones*. Valencia: Institut Valencià d'Art Modern 2002, blz. 218.

² Rowell (red.) 2002, *op. cit.*, p. 233z

hij alleen nog maar het essentiële overhoudt. Daardoor worden de vormen gereduceerd tot een teken dat bij Miró altijd verwijst naar iets concreets in de werkelijkheid. Die nieuwe plastische taal kwam op aan het begin van de jaren veertig, maar werd al meer dan tien jaar eerder ontwikkeld. Met het uitbreken van de Spaanse Burgeroorlog, en onder invloed van de troosteloze sfeer die in de lucht hangt, werkt Miró aan een reeks schilderijen die gekenmerkt worden door verstikkende atmosferen die bewoond worden door monsterlijke wezens. Jaren later zou de kunstenaar zelf verklaren dat ze zijn ontstaan uit een duister voor gevoel, als een voorteken van de rampen die het oorlogsconflict zou achterlaten.

In tegenstelling tot het klimaat van vernietiging en de impact daarvan op hem, besluit Miró om volledig aan de realiteit te ontsnappen. Als antwoord op die behoefte wordt zijn schilderkunst een instrument voor een inwendige zoektocht. Vanaf dat moment zullen zijn werken de lichamelijke die zijn figuren tot nu toe presenteerden loslaten om plaats te maken voor een evocatieve schilderkunst, waarvan de elementen verwijzen naar de magie van de regeneratie.

Tussen 1940 en 1941, geïnspireerd door poëzie en muziek, bracht hij de reeks *Constelaciones* uit: drieëntwintig gouaches die zijn nieuwe woordenschat van tekens versterkten. Het zijn etherische schilderijen met vereenvoudigde lijnen, die bijna muzikaal zijn en een visie van hoop oproepen. De voorstelling wordt gevormd door kruisende lijnen en kleine vlakken kleur. De picturale ruimte overschrijdt de grenzen van het schilderij en doen de begrippen schaal en perspectief verdwijnen.

Zijn werken tonen een mythologische wereld geïnspireerd door de nacht, waarin de vrouw, de vogel, het mannelijke en vrouwelijke geslacht, de sterren, de constellaties of de ontsnappingsladder verblijven... Zij zijn de onbetwiste hoofdrolspelers van hun eigen taal boordevol betekenis. Met de

vertegenwoordiging de vrouw verwijst Miró naar de aarde en haar kwaliteit van regeneratie, die wordt gesymboliseerd door het vrouwelijke geslacht dat haar met het leven en dus met de wereld verbindt: “wanneer ik een groot geslacht van de vrouw maak, is het als een godin, zoals de geboorte van de mensheid.³ [...] wat ik *Femme* noem, is geen vrouwelijk schepsel, maar het universum.”⁴ De vogel en de trap richting het hemelgewelf roepen het idee op van verheffing naar de sterrenhemel. Miró’s personages en vrouwen worden aangetrokken door de figuur van de vogel of een ander hemellichaam dat hen met de kosmos verbindt en zo de weg vrijmaakt om te ontsnappen.

Vanaf nu zal Miró nooit van deze taal beroofd worden. Een bewijs daarvan zijn de kunstwerken uit de laatste fase van zijn werk, waarvan de titel en de compositie nog steeds gebaseerd zijn op dezelfde woordenschat en tekens. In tegenstelling tot eerdere werken hebben die een veel eenvoudigere compositie. Miró heeft de afbeeldingen uitvergroot zodat ze vrijwel het hele doek in beslag nemen en het energieke gebaar van de penseelstreek lijkt de tekening doen te verschuiven. Enkele van deze voorbeelden zijn terug te vinden in schilderijen zoals die uit de *Personaje-serie, pájaro I, II, III* van 1973, maar ook in zijn beeldhouwkunst.

Vanwege zijn voorkeur voor de cultuur van het surrealistische object en een blijvende interesse in dat onderwerp, zal Miró zich eind jaren zestig intensief bezighouden met bronzen beeldhouwwerken. Hij gebruikt de verlorenwasmethode, waarmee hij allerlei alledaagse voorwerpen uit zijn omgeving kan laten smelten. De assemblage ervan leidt tot de schepping van nieuwe wezens waarmee hij blijft verwijzen naar zijn specifieke universum van tekens.

³ Georges Raillard. *Conversaciones con Miró*. Barcelona: Gedisa, 1993, p. 217

⁴ Raillard 1993, *op. cit.*, p. 42

Dit was het geval bij *Mujer, pájaro y Mujer*, beiden uit het begin van de jaren zeventig. De objecten waaruit ze bestaan zijn in de eerste plaats tekens geworden. De vrouw, voorheen een eenvoudige fles, wordt verleid door de vlucht van een “vogel”, als symbool van ontsnapping. In het tweede geval lijkt het vrouwelijke geslacht onvermijdelijk gespleten op het gladde oppervlak van het brons. En daarmee benadrukt Miró nogmaals het heilige karakter en de magische betekenis van het teken, evenals de kracht van hoop en regeneratie.⁵

Ester Ramos Pla

Afdeling Collecties

⁵ Beide werken zijn gepubliceerd in de oevrecatalogus van het beeldhouwwerk van de kunstenaar, onder de titel “Figure”. Zie Fernández Miró, Emilio; Ortega Chapel, Pilar. *Joan Miró. Sculptures. Catalogue raisonné 1928-1982*. Daniel Lelong – Successió Miró. Parijs: 2006 – respectievelijk nr. 273, blz. 262 en nr. 306, blz. 294.

Lijst van tentoongestelde werken

Schilderijen

Joan Miró

Personnage, oiseau I

Personage, vogel I

1973

Olieverf op doek

65 x 54 cm

Privécollectie

Joan Miró

Personnage, oiseau II

Personage, vogel II

1973

Olieverf op doek

65 x 54 cm

Privécollectie

Joan Miró

Personnage, oiseau III

Personage, vogel III

1973

Olieverf op doek

65 x 54 cm

Privécollectie

Beeldhouwwerken

Joan Miró

Femme, oiseau

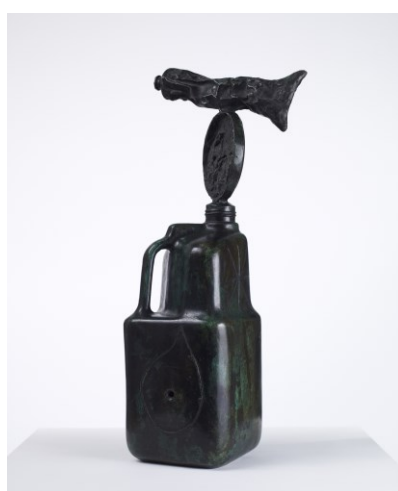
Vrouw, vogel

1972

Brons

51,5 x 21 x 14,5 cm

Fundació Joan Miró, Barcelona

Joan Miró

Femme

Vrouw

1974

Brons

49,5 x 50,2 x 44,2 cm

Fundació Joan Miró, Barcelona

Fotografie

Joaquim Gomis

Portret van Joan Miró

1944

Z/W fotografie over Dibond

51 x 51 cm

Fondo Joaquim Gomis, uit h het Arxiu Nacional de Catalunya (Catalaans Nationaal archief)

Biografie van Juan Miró

Barcelona, 1893 – Palma, 1983

Joan Miró werd in 1893 in Barcelona geboren, maar zijn emotionele landschappen, die hem als persoon en kunstenaar zullen vormen, zijn voornamelijk Mont-roig, Parijs, Mallorca en later New York en Japan. Mont-roig, een klein stadje in de regio Spaanse Baix Camp, zal het tegenwicht vormen voor de intellectuele onrust van de surrealistische dichters van de jaren twintig in Parijs en voor de stimulans van het abstract expressionisme dat hij in de jaren veertig in New York ontdekt. Later, tijdens de Tweede Wereldoorlog, zal Joan Miró zijn ballingschap in Frankrijk verlaten en zich vestigen in Palma de Mallorca, een toevluchtsoord waar zijn vriend Josep Lluís Sert de werkplaats zal ontwerpen waarvan hij altijd had gedroomd.

De invloed van eerst het landschap van Mont-roig en later dat van Mallorca zal doorslaggevend zijn voor zijn werk. De link met het land, zijn belangstelling voor alledaagse voorwerpen en de natuurlijke omgeving zullen de achtergrond vormen voor zijn technisch en formeel onderzoek. Miró vlucht voor het academische. Hij is constant op zoek naar een wereldwijd en puur werk dat niet aan een bepaalde stroming verbonden is. Hoewel hij zowel als persoon als in zijn openbare manifestaties eerder gereserveerd is, toont Joan Miró zijn opstandigheid en grote gevoeligheid voor de politieke en sociale gebeurtenissen om hem heen via zijn kunstwerken. Die tegengestelde krachten brengen hem ertoe een unieke en zeer persoonlijke taal te creëren die hem tot een van de meest invloedrijke kunstenaars van de 20e eeuw maakt.

De Fundació Joan Miró

De Fundació Joan Miró is door de kunstenaar zelf opgericht met een eerste collectie die voornamelijk uit zijn privéverzameling bestond. Het doel was om in Barcelona een ruimte te creëren met internationale allure, onderzoek en studies over Miró en hedendaagse kunst te bevorderen en zijn collectie optimaal te benutten. De stichting opende haar deuren voor het publiek op 10 juni 1975 en is sindsdien een dynamische ruimte waarin Joan Miró's kunst hand in hand gaat met de meest hedendaagse artistieke creaties.

Met een interdisciplinaire aanpak combineert de Fundació de organisatie van tijdelijke tentoonstellingen van kunstenaars uit de 20^e en 21^e eeuw met academische activiteiten en projecten in samenwerking met andere instellingen en instellingen in het land. Via haar tentoonstellings- en educatieprogramma's wilt de Fundació Joan Miró de aandacht vestigen op thema's die verband houden met Miró's werk en actuele creatie.

Het museum bevindt zich in een gebouw dat ontworpen werd door Josep Lluís Sert en is een van de weinige voorbeelden van musea in de wereld waar kunstenaar en architect een dialoog aangaan tussen het werk en de ruimtes waarin ze zich bevinden.